

БОЯТ НА ПЪРВА КАВАЛЕРИЙСКА ДИВИЗИЯ НА 7 СЕПТЕМВРИ 1916 Г. ОКОЛО ГР. ДОБРИЧ

Продължава от стр. 6/
Боят при град Добрич е спечелен. Частите на 6/3-а п. д. на Варненския подвижен резерв са спасени. Какъв е бил резултатът от действията на кавалерийската дивизия и как се е развил боят отстрани на 6/3-а п. д. ни съобщава сам генерал-майор Христо Попов със следното съобщение до юмандира на 1-ва кавалерийска дивизия: „Началнику 1-ва конна дивизия. Неприятелят през нощта до два часа пр. пл. на няколко пъти се опита да атакува 9-а и 10-а роти от 35-и пех. полк, които заемаха с. з. склонове на к. 260. Противникът е отблъснат. След това временно контактът с него е загубен. 36-и п. полк е загубил контакта с неприятеля от вечерта.
Боят вчера, 7 септември, се разви както следва: 35-и полк

в състав 2 дружини, 2 батареи, към 6 часа пр. пл. отблъсва неприятелските предни части от к. 260. и завладя последната. Веднага биде атакуван от един руски полк. Към пладне биде нападнат с две руски дружини на десния фланг и две румънски на левия. Полкът цял ден се държа доблестно срещу тези превъзходни неприятелски сили, като до 4. сл. пл. се подаваше постепенно назад. В това време усилен с една дружина от своя полк, която беше в разпореждане началнику укрепления пункт, полкът настъпи смело напред и завладя к. 260, гдето се намира и сега. 36-и полк от 2.5 дружини и 2 батареи към 7 часа пр. пл. настъпи в подкрепа на 35-и полк и когато беше променил фронта на северозток, нападнат откъм север от една смесена сръбско-руска дивизия

и под бесния и силен натиск на неприятеля и понесена значителни загуби, полкът бе принуден да се оттепи на линията: с. Чакърча, Малю Чамурли. До 4 часа сл. пл. полкът се приведе в реди, усилен с една дружина от 35-и полк, която беше в разпореждане началнику укрепления пункт, настъпи достигна на височината при с. Арабалджи, гдето и сега се намира. Контранастъпването на двата полка се улесни с настъпването на войските от Добришкия гарнизон и появяването на конната дивизия във фланг и тил на неприятеля.
Във вчерашния бой са действали части от 61-ва руска дивизия, смесената сръбско-руска дивизия, един румънски пехотен полк, един руски конен полк, 4 полски и една гаубична батарея. То-

чно номерата на полковете не са известни. Загубите точно не са установени. До сега са известни: офицери - убити 1, ранени 15, от 35. полк; убити 3, ранени 24 от 36. пех. полк; убити 1, ранени 2 от 2. артилер. полк; убити 2, ранени 6 от 6. пионерната дружина. Войници: убити, изчезнали от 35. полк около 25 процента; от 6. пионерната дружина убити 18, ранени 41, изчезнали 2; дивизионна конница: убити 1. Пленници: един русин от 243. полк и един сръбин от сръбско-руската дивизия. № 7540., 8.IX.1916 г. 6 часа пр. пл. Началник 6. дивизия генерал майор Попов”

„Трябва да се признае, че успехът в тоя съдбоносен бой се дължи преди всичко на храбростта и силната съпротива, проявена от войските на 6-та Бдинска дивизия, /особено 35-ти Врачански полк/, които ако и слаби числено, трябваше няколко часа да издържат удара във фланг от цялата сръбско-хърватска дивизия; а така също и на съдействието, оказано от Добричките войски, а най-вече на своевременния бърз маршмановър на усилената конна дивизия за появяване във фланг и тил на дясното неприятелско крило. През време на движението на дивизията в югоизточна посока противникът настъпва със силни разузнавателни части, подкрепени с пехота, в зона-та западно от Карапелитския овраг, като едни отблъскват

колоездачната рота по шосето Силистра, Добрич, а други, предимно конни, отхвърлят всички наши разузнавателни части и достигат до Куртбунар. Но благодарение на взетите от по-рано мерки и енергичното действие на частите от Куртбунар, /гдето са обозите, радиостанцията и телеграфната станция, болницата/, градът е запазен, а с. Кеседжик - наново овладяно”.

На 8 септември, съгласно заповед-телеграма №4406 от командващия 3-та армия, кавалерийската дивизия на генерал Иван Колев продължава осъществяването на основната си задача - охраната на десния фланг на армията. Разузнавачите и разузнавателните разезди имат задачата да обхождат района от запад с. Кара Синан, Настрадаин, Сейдали, Сарь Неби, Бей Бунар и от източната страна Кара Сулар, Дурбали, Енидже, Хайдар.
Замисълът на генерал Колев е още същата сутрин да поведе кавалерията си в посока Сейдали, Фъндъкли, но тъй като полковете и частите на 6/3-а п. д. и Варненския подвижен резерв, са много изтощени и разстроени от боя на 7 септември, той решава дивизията да остане на заеманите и досега позиции и да даде малко почивка на хората и конете, които от 1 септември са в непрекъснати боеве.
На 9 септември 1916 г. със заповед № 4436 юмандващия армията заповядва: „Конната дивизия да се привдигне към с. Мурзук...” С това завършват героичните подвизи на кавалерийските витези в битката за град Добрич.
Георги КАЗАНДЖИЕВ

Добруджанската епопея

Междусъюзническата война завършва катастрофално за България. На 28 юли 1913 г. в Букурещ е сключен договор, който извършва „подялба” на българските земи. Румъния получава Южна Добруджа, без всякакви исторически, юридически или други права върху тази прастара българска земя.

С цел да възвърне земите си, България влиза в Първата световна война на 1 октомври 1915 г. като обявява война на Сърбия, а на 1 септември 1916 г. и на Румъния.

Запазени са доказателства, които установяват реакцията на румънското правителство: над 25 000 добруджанци - мъже, жени и деца, между които 17 518 от Силистренско, Тутраканско, Куртбунарско (Тервелско) и Добричко, са откарани в лагерите на Владинешци, Шумбени, Подрига в Дорихойски, Ботушански, Яломишки окръзи в северната част на Молдова, мнозина от които умират там.

Международната намеса не закъснява: дипломатическа нота № 164 от 10.11.1915 г. на САЩ, дипломатическа нота № 2308 от 03.11.1915 г. на Холандия и рапорт на Швейцария до Международния комитет на Червения кръст от Женева. Те обаче, не смущават румънското правителство.

В очакване българската армия да открие

фронт в Южна Добруджа, на 3 септември 1916 г. в чакалнята на Добричката гара и в близката казарма са били разстреляни, без съд и присъда, 57 мирни жители на града.

На следващия ден части от Трета българска армия потеглят от Варна по посока на Добрич под командването на прославения генерал Кантарджиев, който повежда войните с думите: „Момчета, срещу нас, освен румънци, има и руска войска. Не ние отидохме в Русия да се бием срещу братята - руси, а те дойдоха в Добруджа да се бият срещу нас. Преди всичко и над всичко - България, за която не трябва дори живота си да жалим”.

Противникът съсредоточава при Добрич 6 дружини пехота, 8 батареи и 12 ескадрони конница.

След превземането с бой на село Баладжа (Стожер), нашата армия обгражда града и започва бойна операция за превземане на този изключително важен стратегически пункт. Операцията е възложена на VI пехотна Бдинска дивизия, формирана от две бригадни и две артилерийски отделения на Варненските войски и една конна дивизия.

В ранната утрин на 4 септември за Добрич, откъм с. Владимирово настъпват части на Бдинската дивизия, а откъм с. Куртбунар -

конница. Атаката е замислена предварително много старателно. Същия ден, след обяд, ген. Кантарджиев заповядва един конен разезд разузнавачи да проникне в Добрич, след което там влизат пехотите на IV рота, под командването на поручик Ненков - родом от Добрич. Освободителите са посрещнати възторжено от населението.
Следва превземането на града, без бой, защото румънската армия се

оттегля на север, където се готви - вече с нови попълнения - да се върне обратно.
Неприятелят не закъснява и на 5 септември голямото сражение за Добрич започва. Градът се отбранява от 8-ма и 48-ма рота на VIII приморски полк, под командата на ген. Кантарджиев, полк. Гъбарев, подполк. Атанас Христов и майор Илиев.
Противниците атакуват с румънска пехота и руска конница. Пър-

вото сражение привършва до обяд. Българското население на града подпомага бойците, като носи на бойната линия вода и храна за нажежените картечници. Старци и деца пренасят сандъци с патрони, жени отвеждат с фаятони и каруци ранените и ги настаняват в градската болница и военния лазарет.
На 6 и 7 септември сраженията при Добрич продължават с нестихваща сила. В отбраната на града българ-

ската армия участва с бойците на VIII приморски полк, с по една дружина от XLVIII пехотен полк и IV маршевски полк, две дружини от LIII пехотен полк, част от XV гранична дружина, три батареи от V артилерийски полк, един пионерски взвод и един взвод колоездачна пехота.

В боевете за Добрич на 5, 6 и 7 септември 1916 г. убитите и ранените са общо 1034 български войни.

След изтласкването на неприятеля, населението на града още на 8 септември създава „Комитет за свободата на Добрич”, който се заема с погребването на загиналите бойци. Тогава в северните покрайнини на града е очертано „Военното гробище”, където редом с българските бранители на града са погребани и мъртвите неприятели. „Мъртвият не ни е враг” - пише само след седмица (на 14.09.1916 г.) поручик Димчо Дебелянов от друг български фронт.

Още не са стихнали боевете за Добрич, когато населението му започва да ги нарича „Добричка епопея”.

За нея в бр. 1243 от 11.09.1925 г. в „Народна отбрана” пише: „Боят при Добрич беше българското Термопили, Шипка или Сливница на нашето време. В боя при Добрич бяха поставени на изпитание войският морал и гражданското съзнание на българина.”, а прославеният ген. Кантарджи-

ев пише в спомена си: „Добричкият кървав боен епизод, справедливо наречен „Добричка епопея”, представлява първостепенна историко-политическа важност за нас в Световната война.”.

През лятото на 1991 г. по инициатива на Общобългарския съюз „Добруджа”, Общинският съвет на Добрич преименува булеварда „Кировград” на булевард „Добричка епопея”. Това стана след гражданско искане, което беше изразено по времето на заупокойната панихида в памет на загиналите войни при отбраната на Добрич на 5, 6 и 7 септември 1916 г. и на убитите от румънската власт 57 жители на града, в навечерието на тези паметни боеве.

Любен БЕШКОВ,
Председател на
Общобългарския съюз
„Добруджа”
Известният добруджански краевед Любен Бешков е дългогодишен адвокат в гр. Добрич. Той е автор на повече от 30 книги, посветени на различните теми от историята на добруджанския край - написани самостоятелно и в съавторство с видни български историци, а така също на повече от 700 отделни публикации с краеведчески характер, пръснати в местния добруджански периодичен печат, в централния печат, в научни списания, в четиритомния „Библиографски указател за Добруджа”. /Бел.ред./

